

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Νικολάος Αθ.

23/12/1939

Είναι πολλά χρόνια από τότε που οι εκκλησίες μας στη Θράκη και παντού της δούλης Ελλάδας έκλεισαν. Πολύν καιρό δὲ λειτουργοῦσαν κι' οἱ Χριστιανοὶ οὔτε βαφτίζονταν, οὔτε κηδεύονταν μὲ παπᾶ καὶ ψάλτη. Κρυφὰ μόνάχα οἱ παπάδες, πηγαίνοντας ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, ἔκαναν ἀπὸ καμμιὰ ἱεροπραξία γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὸν πόθο τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ βγάλουν οἱ φτωχοὶ κανένα γρόσι γιὰ νὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ τους. Ὅμως ἐπίσημα τίποτα δὲ γίνονταν μέσα σ' ἐκκλησιά, οὔτε ἀνοίξαν σ' ὅλο τὸ διάστημα οἱ πόρτες τους νὰ μποῦν Χριστιανοί. Ἔτσι ἔφτασαν καὶ τὰ Χριστούγεννα τῇ χρονίᾳ κείνῃ δίχως λειτουργία, δίχως ψαλσίματα, δίχως τῇ χαρᾷ τῆς γιορτῆς. Ὅλα βουβά, πὺ τὰ βούβαινε πλιότερο τὸ βαρὺ χιόνι, πὺ εἶχε πέσει ἀπανωτὸ τὶς μέρες κεῖνες.

Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ ὡς πὺ νὰ μῶ στὸν τάφο αὐτὸ τὸ ἀνοίγμα τῆς ἐκκλησιᾶς τῶν Ἀγιοσαράντα Μάρτυρων, ὕστερ' ἀπὸ τὸ κλείσιμό της, πὺ βᾶσταξε τόσον καιρό, ἀνήμερα τῶν Χριστουγέννων. Δὲ θὰ μοῦ φύγῃ ἀπὸ τὸ θύμημα τὸ χτύπημα τὸ πανηγυρικὸ τῆς καμπάνας, πὺ ἀπὸ τὸ ψηλὸ καμπαναριὸ διαλάλησε πολλὴν ὥρᾳ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς νίκης τῆς Χριστιανωσύνης. Ἦμουνᾶ μικρός, πολὺ μικρός. Φοροῦσα ἀκόμα μπροστέλλες καὶ τὰ κατσαρά μαλλιά στὸ κε-

φάλι μου ἦταν μπερδεμένα σὰ στάχυα κατὰξανθα κι' ἀφρίζαν ὅπως ἀφρίζει τὸ κύμα στὸ βράχο ἢ τὸ στάχυ μεστωμένο. Ἦμουν παιδί ὀχτῶ χρονῶν, πὺ εἶδα νὰ φτάνῃ στὸν αὐλόγυρό μας τὸν καντηλανάφτη τῆς ἐκκλησιᾶς, μεσημέρι Χριστοῦγεννα κι' ἀνοίγοντας τὴν ξώπορτά μας νὰ χουγιάζῃ χαρούμενος, ἑξαλλος: «Παπᾶ, εἰδέασαν νὰ χτυπήσουμε τὴν καμπάνα, ἀνοίξαν οἱ ἐκκλησίες! ».

Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, πὺ διάβασε ξυπνῶντας πολὺ πρωὶ στὸ σπῖτι τὸν ὄρθρο τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, φωνάζοντας καὶ μερικὲς γειτόνισσές μας, ξαπλωμένος τώρα μὲ τὰ γυαλιὰ στὰ μάτια διάβαζε τὰ ἱερά του βιβλία μεσημέρι, ἔχοντας στὸ τζάκι ἀναμμένη φωτιά καὶ φλόγα μεγάλη. Ἀναταράχτηκε στὸ κράξιμο τοῦ καντηλανάφτη. Μάζεψε τὰ γυαλιὰ του ἀπὸ τὰ μάτια, ἔκλεισε τὸ μεγάλο βιβλὶο του βάζοντας φύλακα ἓνα κομμάτι χαρτί, πετάχτηκε ἀπὸ τὴ ζεστασιά του, ἔβαλε τὶς κουντοῦρες του στὰ πόδια του, συμμαζεψε τὰ χυτὰ σγουρά μαλλιά του, φόρεσε τὸ καλυμαῦκι του καὶ φορῶντας τὸν παπαδικὸ τζουμπέ του βρέθηκε στὴν αὐλή.

— Τὲν μπρὲ τὲν; ρώτησε.

Ἡ αὐλὴ γεμάτῃ χιόνια. Τὰ δέντρα τῆς αὐλῆς μας σκυμμένα ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ χιονιοῦ καὶ τὰ ξύλα τῆς σόμπας στοιβαγμένα καὶ κουκουλωμένα ἀπὸ τὸ πυκνὸ χιόνι, πὺ ἔπεσε ὅλη νύχτα.

— Ἀνοίξαν οἱ ἐκκλησίες! εἶπε ἡ μητέρα μου προφταίνοντες.

Τὴν ὥρᾳ κείνῃ κουθέντιαζε μὲ τὴ

δούλα μας τῇ Μαρίκου, πὺ καλοστολισμένη χαιρότανε τὰ ρουχικά της πὺ πρωτοφόρεσε χρονιάρᾳ μέρα.

— Ἀνοίξαν οἱ ἐκκλησίες; ξαναρώτησε κι' ἄρχισε νὰ δρασκελίζῃ τὴ μακριὰ αὐλὴ μας τὴ χιονισμένη. Γρουπ-γρουπ ἀκούονταν τὸ βάδισμά του πᾶνω στὸ χιόνι, πὺ παρθενικὸ σκέπαζε τὰ πάντα.

Σὰν εἶδα καὶ γὼ τὸν πατέρα μου νὰ βγαίνει στὴν ἐξώπορτα, ξεκίνησα πίσω του, μαθημένος πάντα νὰ μὴν τὸν ἀποχωρίζωμῃ καὶ νὰ τὸν βαστῶ ἀπὸ τὸ ράσο του.

Σὲ λίγο γυρίζοντας τὸ πηγάδι μας ἄχνιζε ζεστοὺς ἀτμοὺς ὄξω ἀπὸ τὸ σπῖτι μας καὶ προσέχοντας μὴ γλιστρήσωμῃ στοὺς πάγους πὺ ἀπὸ μέρες εἶχαν στρωθῇ μὲ τὰ νερά τοῦ πηγადιοῦ, σύραμε βιαστικοὶ πρὸς τὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὶς πόρτες τώρα ἀνοιχτές καὶ διάπλατες καὶ τὸν κόσμο νὰ μαζεῦεται ἀπὸ τὴ γειτονιά. Τὴν ὥρᾳ κείνῃ πὺ μπαίναμε στὸν αὐλόγυρο ἀκούσαμε καὶ τὴν καμπάνα τῆς μητρῆς πολὺς ἀπὸ τὸν ἀντικρινὸ μαχαλᾶ νὰ μᾶς στέλνῃ τοὺς ἤχους της τοὺς χαρμόσυνους. Στὸ λεφτὸ ἄρχισε κι' ἡ καμπανούλα τῶν Ἀγιοσαράντα Μάρτυρων νὰ χτυπᾶ χαρμόσυνα καὶ γιορτερά. Τόσον καιρὸ εἶχαμε ν' ἀκούσουμε ἤχο καμπάνας!... Τί εὐτυχία! Τί χαρά! Ἀπ' ὅλα τὰ σπῖτια ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἄνθρωποι καλοντυμένοι, ἀφίνοντας τὴ θερμάστρα καὶ τὸ τζάκι νὰ καίῃ. Ἐτρεχαν μὲ τὴν καρδιά χαρούμενῃ κι' εὐτυχισμένη γιὰ τὸ Γένος νικοῦσε τὴ βία καὶ τὸ δίκαιο νικοῦσε τὴν ἀνομία. Εἶχαν ἀπὸ καιρὸ κλείσει οἱ ἐκκλησίες μὲ τὴν προσταγὴ τῆς Με-

γάλης 'Εκκλησίας, που πάλευε νά σώ-
ση τὰ προνόμιά μας με τὸν Πατριάρχη
Διονύσιο. Καὶ δὲν ἄνοιγαν ὡς ὅπου ὁ
Πατριάρχης νὰ βιάζη τὰ προνόμια
τῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Λαχταρισμένος ὁ λαὸς εἶχε πλημυ-
ρίσει τὸν μακρὺ πλακοστρωμένο αὐ-
λόγυρο τῆς ἐκκλησίας γυρεύοντας νὰ
μάθῃ τὴ νίκη καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀκο-
λουθία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ πατέρας μου, τυλιγμένος τὸ σάλι
του καὶ φορῶντας τὴ σαμουρόγουνά
του, ἄκουε ρωτήματα καὶ στὰ ρωτή-
ματα ἔδινε ἀπαντήσεις. Ἐγὼ πάντα
τὸν βαστοῦσα ἀπὸ τὸ ράσο του μετὰ
τὴ μύτη κόκκινη ἀπὸ τὸ κρύο καὶ μετὰ
τὰ πόδια μου μέσα στὰ χιόνια μετὰ τὰ κα-
τάρια τὰ χριστουγεννιάτικα καινούρι-
οφορεμένα.

— Παπᾶ, νὰ διαβάσῃς τὸν ἑσπερινό,
εἶπε ὁ κεραμιδάρης ὁ Γιαννάκος, σε-
θάσμιος γέροντας μετὰ μακριὰ μαλ-
λιά καὶ τάσπρα γένεια κ' ἄρχοντικός.

Ἡ καμπάνα χτυποῦσε ἀδιάκοπα
γιωρτερά καὶ χορταστικά σὲ πείσμα
τῆς ἐξουσίας. Ὁ κόσμος πλήθαινε λί-
γο σὲ λίγο κ' ὁ γυναικόκοσμος ἄρχι-
σε νὰ ἔρχεται πατώντας χιόνια καὶ νὰ
πλημμυρίζῃ τὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλη-
σίας, χιονοστοιβαγμένο, μετὰ τῆς κλη-
ματριάς τάκοπα καδιδὰ χιονισμένα
σὰν ζωτικά χέρια κάποιου θείου, ἀ-
πλωμένα, χέρια ἀρπαχτικά.

Καὶ ὁ πατέρας μου παίρνοντας τὸ
μεγάλο — σὰν κάστρου — κλειδί τῆς
ἐκκλησίας, γύρισε δυὸ φορές βαριά
καὶ ἄνοιξε τὴ βαρειά θύρα. «Καὶ
εἰσελεύσονται εἰς τὸν οἶ-
κον τοῦ Θεοῦ μου» εἶπε κάνον-
τας τὸ σταυρὸ του καὶ μπήκε πρῶτος
μέσα. Τὴν ἴδια στιγμή ὁ καντηλιανά-
φτης ἄνοιξε τίς μεγαλόπορτες τοῦ νάρ-
θηκα κ' ὁ κόσμος πλημμύρισε τὴν ἐκ-
κλησίαν ἀνάθοντας κερὰ στὸ προσκυ-
νητᾶρι, στίς εἰκόνες, στὰ στασίδια. Ὁ
Χριστὸς χαμογέλασε ἀπὸ τὴ θέσι του
ἱλαρός, ἡ Παναγία μείδισε, οἱ ἁγιο-
σάραντα-μάρτυρες παγωμένοι μέσ' ἀ-
πὸ τὴ λίμνη τους, ὅπου τοὺς ἔρριξε ἡ
μοῖρά τους, θαρρεῖς καὶ θερμάνθηκαν
κ' ἄρχισαν νὰ ψάλλουν: «ἀλ γεινὴ
ἡ πῆξις ἀλλὰ γλυκύς ὁ
παράδεισος». Ὅλα χαμογέλασαν
μέσα στὴν ἐκκλησίαν μετὰ τὰν αἶμα
πολυέλαιου. Καὶ πρὶν ἀκόμα ὁ παπᾶς
πατέρας μου μπῆκε στὸ ἱερό καὶ ἄνοιξε
τὰ βημόθυρα καὶ φορῶντας τὸ πετρα-
χειῖλι του βάλλῃ «εὐλογητό», ὁ λαὸς
μονάχος ἄρχισε νὰ ψάλλῃ: «Ἡ Γέν-
νησις σου Χριστέ ὁ Θεὸς
ἡμῶν».

Ἦταν μιὰ ἑξαψι θαρρεῖς πυρετοῦ
τοῦ ἔπιανε τὸν κόσμο.

Δὲ θὰ μοῦ φύγῃ ἀπὸ τὴ θύμῃσι
ποτέ πού, μπαίνοντας πίσω ἀπὸ τὸν
πατέρα μου στοῦ ἱεροῦ τὴν πόρτα, ὅ-
που ζωγραφισμένος ὁ ἀρχάγγελος μετὰ
τὸ σπαθί — τὴ ρομφαία του — στὸ δεξι-
ὸ χέρι καὶ στ' ἀριστερὸ τὴ ζυγαριὰ πού
ζύγιζε τ' ἁμαρτήματα τῶν πεθαμένων,
εἶδα τὸν πατέρα μου δακρυσμένο ἀπὸ
συγκίνησι νὰ φορᾷ τὸ πετραχειῖλι του,
ν' ἄνοιγῃ τὴν Ὡραία Πύλη καὶ νὰ
κάνῃ τὸ σταυρὸ του. Τὰ δάκρυά του
στάλαξαν σὰν δάκρυα μαστίγας στὰ
μαγουλά του καὶ γάθηκαν μέσα στὰ
ξανθά του γένεια. Τότε λύθηκα κ' ἐγὼ
σ' ἕνα κλάμα χαρούμενο καὶ θλιβερό
πού δὲ ξέρω τί ἦταν.

Σὲ λίγο γέμισε θυμίαμα ἡ ἐκκλη-
σία. Ὁ πατέρας μου βάζοντας εὐλογη-

τὸ θυγῆκε ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη καὶ
κουνώντας τὸ ἀσημένιο θυμιατό του
θύμιαζε ἀδιάκοπα τὸ λαό, πού κ' αὐ-
τὸς μετὰ δάκρυα στὰ μάτια γιόρταζε
τὴν ὥρα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας
μετὰ τ' ἄνοιγμα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῆ
νίκῃ τοῦ Γένους, πού ὁ Πατριάρχης
νικητὴς σκόρπισε μετὰ τηλεγραφήματα
σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς, ὅπου ἡ
Χριστιανὸσύνη ἦταν ἀπλωμένη κ' ὁ
Ἑλληνισμὸς κρατοῦσε.

Ἔτσι ψάλλθηκε ὁ ἑσπερινὸς μετὰ
τὰ χριστουγεννιάτικα τροπάρια, μετὰ τὴ
χαρὰ τοῦ λαοῦ καὶ τὴν εὐτυχία. Οἱ καμ-
πάνες δὲν ἔπαυαν ὡς τὸ πέσιμο τοῦ
ἡλίου νὰ χτυποῦν, τοῦ ἡλίου πού δὲν
ἔλαμψε τὴ μέρα κεινὴ, μόνον πίσω ἀπὸ
τὸν σκοτεινὸν οὐρανὸ, ἔτοιμον νὰ ξα-
ναχοιόνη, ἔδινε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Τὸ σπῆτι μας τὸ βράδυ κείνο ἦταν
φωταγωγημένο μετὰ τὴ μεγάλη μας
λάμπα στὸ καλὸ δωμάτιο τῶν μουσα-
φίρων. Ἐκεῖ οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκ-
κλησίας ἦσαν τὸ μαῦρο κρασί καὶ
ψήνοντες μπιρζόλες χοιρινές καὶ λου-
κάνικα θαυμαστά ἔφαγαν κ' εὐλόγη-
σαν τὸν Παντοδύναμο.

Μετὰ τὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου τότε τὰ παι-
διά, παίρνοντας τὴν τάλμπούκα
τους καὶ τὸ τριάγκλι, σκορπίστη-
καν σ' ὅλο τὸ μαχαλᾶ νὰ ψάλλουν τὰ
κάλанта ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ σπῆτι μας.
Χριστοῦγεννα, Χριστοῦγεννα, ^{πρῶτη χαρὰ}
καὶ ψὲς Χριστὸς γεννήθηκε κ' ὁ κόσμος δὲν ^(στὸν κόσμον)
κ' ὁ κόσμος εἶταν κόμπια καὶ βασιλεὺς ἄτοσα. ^{ἰτο νοῦσε}
Καὶ ψὲς πού γύρισε ὁ Χριστὸς μετὰ δώδεκα ^{ἰτρο, τὰξίωθε,}
καὶ κεί πού πάει κ' ἀκούμπησε χρυσὸ δέν- ^{ἰκλωνάρια}
Καὶ τὸ δέντρο ἦταν ὁ Χριστὸς καὶ τὰ κλα- ^{ἰτρο, τὰξίωθε,}
κ' αὐτὰ τὰ πυκνολώματα οἱ δώδεκα Ἀπο- ^{ἰκλωνάρια}
Κ' ἀπάνω στὴ φυλίτσα ^{ἰστοί.}
καὶ κάτω στὴ ριζίτσα ^{ἰκλωνάρια}
καὶ κατεβαίνει ἡ πέρικα παίρνει καὶ ἀνέβζει ^{ἰσάδια,}
παίρνει νερὸ στὰ νύχια τῆς καὶ δρόσο ^{ἰσάδια,}
δρόσιζε τὸ Χριστὸ γεννᾷ, παχνίζει τὸν ἀ- ^{ἰσάδια,}
καὶ μετὰ τὸν ἀγνίζουμε, πολλὴ χαρὰ ^{ἰσάδια,}
στὸν ^{ἰσάδια,}
κόσμο.

Τάλλο πρῶτ' διαβάστηκε ἡ ἀκο-
λουθία τῶν Χριστουγέννων. Ἡ λει-
τουργία βάσταξε πολὺ, γιατί ὅλα
τὰ τροπάρια τάψαλαν ἡ-
γεμονικά κ' ἄρχοντικά. Εἴ-
παν ὅλα τὰ τροπάρια τῆς ἀ-
κολουθίας ὥραϊα καὶ ἔψαλε
ὅλος ὁ λαὸς μαζί
μετὰ τοὺς ψαλτάδες
τὸ «Μυστήριον ἔξ-
ον ὁρῶ καὶ παρὰ-
δοξον, οὐρανὸν τὸ
σπῆλαιον, θρόνον
χερουθικόν τὴν
Παρθένον, τὴν φά-
νην χωρίον κτλ.».

Καὶ σὰν τελείωσε
ἡ λειτουργία καὶ ὁ
πατέρας μου ξεφό-
ρεσε τὰ ἱερά του
ἄμφια καὶ μοίρασε
ἀντίδωρο, μέτρησε
καὶ τὰ τυχερά
του στὸ δίσκο μέσα
καὶ γέμισε τὴν τσέ-
πη του, παίρνοντας
τὸ ἱερό του ἐγκόλ-
πιο στὸ χέρι ἄνοιξε

τὴν ὑστερινὴ ἄσπρη σελίδα κ' ἔγραψε
μετὰ τὸ μελάνι καὶ τὴν πέννα πού πήρε
ἀπὸ τὸ μεγάλο μπρούντζινο καλαμάρι
του, πού κρατοῦσε στὸ πεζούλι τοῦ
ἱεροῦ πλάγι στὴν προσκομιδῇ, μετὰ
τὰ γράμματά του κείνα πού ἔμοιαζαν
σὰν ἱερογλυφικά τυλιγμένα καὶ υπερ-
δεμένα: «Ἐν ἔτει σωτηρίῳ...
ἡμέρα 25 Δεκεμβρίου, ἄνοιξαν
οἱ ἐκκλησίες. Διάβασαν τὸν ἑσπερινὸ
καὶ σήμερα 26 τοῦ ἰδίου λειτουργη-
σαν ὑστερα ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκ-
κλησιῶν τὴ λειτουργία τῆς Χριστοῦ
γεννήσεως. Γράφω διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ
Παπαθεοφάνους ἱερέως τῶν Ἁγιασα-
ράντα Μάρτυρων».

Ἔτσι σώζεται ἀκόμα τὸ βιβλίό τοῦ
τοῦ στὰ χέρια μου, μνημεῖο ἀγαπητὸ
καὶ νοσταλγικὸ τῶν περασμένων μετὰ
κεριά καταστάλαχτο, μετὰ τῆς πολυκαι-
ρίας τὰ χαλάσματα καὶ μετὰ τὰ σημά-
δια τῆς πολυχρησίας καὶ τὸ ἱστορικὸ
σημεῖωμα τοῦ πατέρα μου, πού ἀγα-
ποῦσε πάντα νὰ σημειῶν ὅλα τὰ
σπουδαῖα συμβάντα τῆς ἐποχῆς του
καὶ τὴ γέννησι τῶν παιδιῶν του ἀκό-
μα, τῶν ἑφτά ἀγοριῶν του, πού τοὺς
σημείωνε τὴν ὥρα καὶ τὴν ἡμέρα καὶ
τὴ χρονία τοῦ ἐρχομοῦ τους στὸν
πρόσκαιρο τοῦτο κόσμον.

Ποτέ δὲ θὰ ξεχάσω τὰ δάκρυα τῆς
χαρᾶς του, τὸν ἀλαλαγμὸ τοῦ λαοῦ
καὶ τὸ διάβασμα τοῦ διθυραμβικοῦ
κείνου Χριστουγεννιάτικου ἑσπερινοῦ
μετὰ τὸ χιόνι ὡς μισὸν πῆχυ στοὺς δρό-
μους καὶ τὸν κόσμον νὰ τρέχῃ νὰ προ-
λάβῃ τὴ χαρὰ τῆς ὥρας μέσα στὸν
αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας καὶ μέσα
στὴν ἐκκλησίαν μετὰ τοὺς πολυέλαιους ἀ-
ναμμένους καὶ τοὺς ἁγίους ἱλαροὺς
καὶ τὴν Παναγία μετὰ τὸ Χριστὸ ἀγκα-
λιά νὰ βλογᾷ τοὺς πιστοὺς Χριστια-
νοὺς κηρύχοντας τὴν ἀγάπη καὶ τὴ
νίκη τῆς Ἐκκλησίας.

Πολύδ. Παπαχριστοδούλου

